

Τα έργα του οσίου Δαμασκηνού Στουδίτη

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=97229>]

Γνωρίζουμε πόσο απασχόλησε τη νεώτερη Ελλάδα το περίφημο γλωσσικό ζήτημα με τους καθαρευουσιάνους και τους δημοτικιστές να συγκροτούν αντίπαλα στρατόπεδα χωριζόμενα από βαθύ αμοιβαίο μίσος και αντιπαλότητα. Στην προσωπικότητα και το έργο του Δαμασκηνού βλέπουμε την αρμονική συνύπαρξη των διαφόρων γλωσσικών εκφράσεων, με ταυτόχρονη αγάπη προς την αρχαία Ελληνική αλλά και προς τη γλώσσα του αγράμματου Ελληνικού λαού της εποχής του. Παράδειγμα οι σωζόμενες 13 επιστολές του προς διάφορους που είναι γραμμένες σε θαυμάσια αττική διάλεκτο, αληθινά αριστουργήματα αρχαιοελληνικής λογοτεχνίας. Ένα τέτοιο κείμενο, σε αρχαία ελληνική, είναι και ο σύντομος πρόλογος στο βιβλίο «Θησαυρός», όπου εξηγεί, ότι έγραψε τα κείμενα των ομιλιών του όχι σύμφωνα με τους κανόνες της ορθογραφίας και της ρητορικής τέχνης, αλλά με σκοπό να καταστούν «εύληπτα» στους αναγνώστες με απλές έννοιες και σαφήνεια.

ΘΗΣΑΥΡΟΣ
ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΚΑΙ

ΣΤΟΤΔΙΤΟΥ

ΤΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΣ,

Μετὰ τῆς προσηύχης ἐν τῷ τέλει καὶ ἑτέρων ἑπτὰ
Λόγων ψυχοφελεσάτων,

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΗΓΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ

ΠΑΤΕΡΗΜΩΝ,

ΕΝΕΤΥΗΣΙ. 1751.

Παρα Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ᾧ Ἰωαννίνων.

CON LICENZA DE SUPERIORI.

Βλέπουμε, στο βιβλίο «Θησαυρός» να αρχίζει ο Δαμασκηνός με ένα πρόλογο «Τοῖς εντευξομένοις» γραμμένο σε αρχαία αττική διάλεκτο, να συνεχίζει με τις πολυάριθμες ομιλίες του σε δημώδη ελληνική, στην απλή γλώσσα που μιλούσε τότε ο λαός και συγκεκριμένα στη διάλεκτο που επικρατούσε στην Κωνσταντινούπολη και στη Θεσσαλονίκη και να τελειώνει το βιβλίο με μια

απρόσμενη έκπληξη: με ένα ποίημα δικό του για την Κοίμηση της Θεοτόκου, γραμμένο στην γλώσσα του Ομήρου: «Εύτε Θεού Μήτηρ κλεινή Μαρία βιοδώτου ημελεν εκ γαίης εις πόλον επτάμεναι». «Όταν η Μήτηρ του Θεού η ένδοξη Μαρία έμελλε να πετάξει από την ξωδοδείρα γη (βιοδώτου εκ γαίης) στον ουρανό (εις πόλον)», είναι οι δύο πρώτοι στίχοι από το εκτενές (123 στίχων) ποίημα.

Ο Δαμασκηνός, όχι μόνο αγαπούσε την αρχαία ελληνική των Ελλήνων σοφών, της Αγίας Γραφής, των Πατέρων της Εκκλησίας, όχι μόνο έγραφε άνετα σ' αυτή, αλλά και αγαπούσε την πολύ δυσκολότερη ομηρική γλώσσα και είχε την ικανότητα να γράφει σ' αυτήν και να συντάσσει ποιήματα σ' αυτήν! Με μια τέτοια φιλολογική κατάρτιση και λογοτεχνική ικανότητα στο πεδίο της αρχαίας αττικής αλλά και ομηρικής γλώσσας, θα περίμενε κανείς να περιφρονεί την άκομψη και ταπεινή γλώσσα του αγράμματος λαού. Όμως όχι! Η αγάπη του προς τον λαό του Θεού, που κάτω από την Τουρκική εξουσία με υπομονή και αγώνες κρατούσε την Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη, η αγάπη, λοιπόν, του Δαμασκηνού προς τον δοκιμαζόμενο λαό του, τον έκανε να υπερβαίνει την αγάπη προς την υπέροχη αρχαία Ελληνική, και να γράφει στην απλή γλώσσα, που κατανοούσε ο απλός λαός, ώστε να τον στηρίξει στους αγώνες του και να τον δια φωτίζει στην άγνοιά του. Και πέτυχε στον σκοπό αυτό, όπως αποδεικνύεται από την καταπληκτική διάδοση του «Θησαυρού» και την ευεργετική επίδρασή του στις ψυχές των απλών ανθρώπων.

Ας κλείσουμε τον λόγο με λίγες παρατηρήσεις σε κάποια κείμενα από τις ομιλίες, που αποκαλύπτουν τις ηθικές ευαισθησίες του Αγίου και τις θεολογικές τοποθετήσεις του.

Είχε πεθάνει κάποιος άρχοντας στην Πόλη, ίσως από τις οικογένειες των Παλαιολόγων, των Καντακουζηνών ή των Ράλληδων. Έκαναν το λάθος να καλέσουν στην κηδεία να μιλήσει ο υποδιάκονος Δαμασκηνός ο Στουδίτης. Προφανώς περίμεναν να πλέξει εγκώμια στον πλούσιο θανόντα, όπως συνηθιζόταν και όπως εξακολουθεί να συνηθίζεται και σήμερα σε παρόμοιες περιπτώσεις. Όμως ο Δαμασκηνός στην ομιλία του (Λόγος ΙΒ' Περί του μή σφοδρώς θρηνείν τους τελευτώντας), προφανώς τους κατέπληξε. Αντί εγκωμίων, άκουσαν να επικρίνει τις απρέπειες των θρηνωδιών (ίσως είχαν καλέσει και πληρωμένες μοιρολογίστρες) και να μιλάει για τη ματαιότητα του πλούτου: «που των αρχόντων η υπερηφάνεια; που των πλουσίων η ανελεημοσύνη; που των αρχόντων η προσωποληψία;». Ο άγιος ενδιαφερόταν να παρουσιάσει το σωστό και δίκαιο και σύμφωνα με τη Χριστιανική πίστη, όχι να κολακεύσει τους «ένδοξους της γης». Αυτό μας δείχνει μια αξιοπρόσεκτη πλευρά του χαρακτήρα του.

Η τελευταία από τις ομιλίες του «Θησαυρού» είναι η «Παραίνεσις προς μοναχούς τους θέλοντας σωθήναι». Σ'αυτή βλέπουμε να παρουσιάζει το ιδεώδες του μοναχισμού, όπως βιώνεται στο μοναχικό κοινόβιο. Ο τρόπος με τον οποίο περιγράφει τον πραγματικό μοναχισμό της Ορθόδοξου παραδόσεως, αποκαλύπτει και τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος έζησε ως μοναχός και συνέχισε να ζεί ως επίσκοπος. Δεν είναι, λοιπόν, θαυμαστό ότι οι άλλοι θαύμαζαν την ενάρετη και ασκητική ζωή του, όπως την περιγράφει με άκρα συντομία ο Στέφανος Γέρλαχ.

Ως προς το θεολογικό περιεχόμενο των ομιλιών, ας μείνουμε μόνο στο περιεχόμενο της ομιλίας εις την Μεταμόρφωσιν (Λόγος ΙΑ'). Θα δούμε εκεί να εκθέτει με απλό τρόπο την Ορθόδοξη διδασκαλία περί του ακτίστου φωτός και να αναιρεί τη διδασκαλία του Βαρλαάμ του Καλαβρού. Και θα δούμε επίσης να δίνει απαντήσεις στα διάφορα ερωτήματα πολύ απλές και καθαρές. Π.χ. στο ερώτημα, «πόθεν εγνώρισαν οι απόστολοι ότι είναι ο Μωυσής και ο Ηλίας;» απαντάει ότι τους εγνώρισαν από τα λόγια, που έλεγαν προς τον Χριστό κατά την ώρα της Μεταμορφώσεως. Ας συγκρίνουμε την απλή και λογική αυτή απάντηση προς τις προσπάθειες του μεγάλου Γάλλου θεολόγου Φιγιόν (Fillion) που υποθέτει ότι τους αναγνώρισαν από την εξωτερική εμφάνισή τους, και συγκεκριμένα για τον Ηλία ότι ίσως είχε εμφανισθεί επί πυρίνου άρματος!

Πηγή: Ορθόδοξα Μηνύματα· Περιοδική Έκδοσις Ιεράς Μητροπόλεως Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης, Έτος Ε', Τεύχος 14ον, σελ. 10-11, Σεπτέμβριος 2014-Ιανουάριος 2015.